

สรุปคำบรรยายเนติบัณฑิตสมัยที่ ๒/๗๗

วิชา วิธีพิจารณาความอาญาภาค ๓-๔

บรรยายโดย อาจารย์ ธาณี สิงหนาท (ภาคปกติ)

บรรยายวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๗ (ครั้งที่ ๑) (สัปดาห์ที่ ๑)

สวัสดีนักศึกษาทุกท่าน วันนี้เป็นชั่วโมงแรกที่อาจารย์ได้มาพบกับพวกเราในวิชากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทั้งในภาค ๓ และภาค ๔ ในภาค ๓ จะออกข้อสอบ ๑ ข้อคือข้อที่ ๔ ส่วนภาค ๔ ก็จะออก ๑ ข้อคือข้อที่ ๕ โดยกรรมการจะพิจารณาออกข้อสอบแยกกันระหว่างภาค ๓ กับภาค ๔ วันนี้เป็นชั่วโมงแรก อาจารย์จะปูพื้นฐานหลักกฎหมายที่เราเรียนมาจากมหาวิทยาลัยต่างๆ ซึ่งอาจจะแยกสอนแตกต่างกัน ให้มาอยู่บนพื้นฐานเดียวกัน โดยจะเน้นอธิบายหลักพื้นฐานของภาค ๓ เป็นหลัก

ในภาค ๓ วิธีพิจารณาในศาลชั้นต้นแบ่งเป็น ๓ ลักษณะ ได้แก่

- ลักษณะ ๑ ว่าด้วยการฟ้องคดีอาญาและไต่สวนมูลฟ้อง (มาตรา ๑๕๗-๑๗๑)
- ลักษณะ ๒ ว่าด้วยการพิจารณา (มาตรา ๑๗๒-๑๘๑)
- ลักษณะ ๓ ว่าด้วยคำพิพากษาและคำสั่งของศาลชั้นต้น (มาตรา ๑๘๒-๑๙๒)

ภาค ๔ มี ๒ ลักษณะ แต่ละลักษณะมี ๒ หมวด คือ

- ลักษณะ ๑ อุทธรณ์ มีหมวด ๑ หลักทั่วไป (ม.๑๙๓-๒๐๒) และหมวด ๒ การพิจารณา คำพิพากษา และคำสั่งชั้นศาลอุทธรณ์ (ม.๒๐๓-๒๑๕)

- ลักษณะ ๒ ฎีกา มีหมวด ๑ หลักทั่วไป (ม.๒๑๖-๒๒๔) และหมวด ๒ การพิจารณา คำพิพากษา และคำสั่งชั้นศาลฎีกา มีมาตรา ๒๒๕ เพียงมาตราเดียว) ดังนั้น เนื้อหาที่ต้องศึกษาในเทอมนี้คือตั้งแต่มาตรา ๑๕๗ ถึงมาตรา ๒๒๕

ในเรื่องแรกของภาค ๓ คือการฟ้องคดีและไต่สวนมูลฟ้อง ซึ่งมาตรา ๑๕๗ บัญญัติไว้ว่าการฟ้องคดีอาญาต้องยื่นต่อศาลที่มีอำนาจ โดยโจทก์ต้องไปยื่นฟ้องต่อศาลชั้นต้นในท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้นหรืออ้างว่าเกิดขึ้นในเขตอำนาจศาลนั้น ตามมาตรา ๒๒ ศาลชั้นต้นที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญามีหลายศาล เช่น ศาลแขวง ศาลจังหวัด ศาลเยาวชน ศาลคดีทุจริต ศาลล้มละลาย ศาลทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น ส่วนศาลภาษีและศาลแรงงานยังไม่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญา ดังนั้นต้องดูว่าคดีที่เกิดขึ้นอยู่ในอำนาจของศาลใด ส่วนคดีความผิดเล็กน้อยที่มีโทษจำคุกไม่เกิน ๓ ปีหรือปรับไม่เกิน ๖๐,๐๐๐ บาท ต้องยื่นฟ้องต่อศาลแขวงหากความผิดเกินอำนาจศาลแขวงก็ต้องยื่นที่ศาลจังหวัด

ส่วนมาตรา ๑๕๘ เป็นเรื่องแบบของคำฟ้องคดีอาญาว่าต้องทำเป็นหนังสือโดยมีรายการตามที่กำหนดไว้ในอนุมาตรา ๑-๗ ในการศึกษาวิชากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕๘ เป็นบทบัญญัติที่กำหนดแบบของคำฟ้องคดีอาญา ซึ่งนักศึกษาจะต้องอ่านและทำความเข้าใจโดยเฉพาะอนุมาตรา ๕ ที่เกี่ยวกับการบรรยายฟ้องคดีอาญา

ตามมาตรา ๑๕๘ (๕) โจทก์ต้องบรรยายฟ้องถึงการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิดข้อเท็จจริงและรายละเอียดเกี่ยวกับเวลาและสถานที่ซึ่งเกิดการกระทำนั้น ๆ ตลอดจนบุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องพอสมควรเท่าที่จะให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดี หากฟ้องขาดองค์ประกอบความผิด ไม่ครบทั้ง

องค์ประกอบภายนอกและภายใน โจทก์จะขอแก้ไขเพิ่มเติมฟ้องภายหลังเพื่อให้ครบองค์ประกอบความผิดไม่ได้ เพราะจะทำให้จำเลยเสียเปรียบในการต่อสู้คดีตามมาตรา ๑๖๔ แต่ถ้าฟ้องครบองค์ประกอบความผิดแล้ว โจทก์สามารถขอแก้ไขฟ้องให้ชัดเจนยิ่งขึ้นได้ เช่น ในคดีฉ้อโกง คำฟ้องไม่จำเป็นต้องใช้คำว่า "โดยทุจริต" ตามที่กฎหมายอาญาบัญญัติ แต่ใช้คำอื่นที่หมายถึงการกระทำโดยทุจริตก็ได้ เมื่อฟ้องครบองค์ประกอบแล้ว หากโจทก์จะขอแก้ไขให้ชัดเจนยิ่งขึ้นก็สามารถทำได้

ข้อสังเกต ในการออกข้อสอบเกี่ยวกับมาตรา ๑๕๘ (๕) อาจโยงไปถึงมาตรา ๑๙๒ วรรคหนึ่ง และวรรคสี่ด้วย ซึ่งห้ามมิให้ศาลพิพากษาหรือสั่งในข้อที่โจทก์มิได้กล่าวในฟ้อง แม้จะปรากฏในทางพิเคราะห์ก็ตาม ต้องถือว่าเป็นเรื่องที่โจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษ ศาลจะลงโทษในข้อเท็จจริงนั้นไม่ได้

ยกตัวอย่างเช่น โจทก์ฟ้องว่าจำเลยชิงทรัพย์โทรศัพท์มือถือของผู้เสียหายโดยใช้กำลังประทุษร้าย แต่ข้อเท็จจริงในทางพิเคราะห์ปรากฏว่าจำเลยเพียงแค่ฉกฉวยโทรศัพท์มือถือไปซึ่งหน้า ซึ่งเป็นความผิดฐานวิ่งราวทรัพย์ ซึ่งแม้ข้อเท็จจริงในทางพิเคราะห์จะให้ความเช่นนี้ แต่เมื่อโจทก์ไม่ได้กล่าวในฟ้องว่าจำเลยฉกฉวยทรัพย์ซึ่งหน้า ศาลก็ลงโทษจำเลยฐานวิ่งราวทรัพย์ไม่ได้ เพราะเป็นเรื่องที่โจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษ ต้องห้ามตาม มาตรา ๑๙๒ วรรคหนึ่งและวรรคสี่

อย่างไรก็ตาม ในเรื่องนี้ศาลสามารถลงโทษจำเลยฐานลักทรัพย์ได้ ตามข้อยกเว้นของมาตรา ๑๙๒ วรรคท้าย เพราะความผิดฐานชิงทรัพย์ตามที่ฟ้องมานั้น รวมการกระทำอันเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ซึ่งเป็นความผิดในตัวเองอยู่ด้วย ดังนั้น ในการพิจารณาข้อสอบที่ออกเกี่ยวกับมาตรา ๑๕๘ (๕) เราต้องพิจารณาว่าโจทก์บรรยายฟ้องครบองค์ประกอบความผิดหรือไม่ หากไม่ครบ โจทก์จะขอแก้ไขให้ครบภายหลังไม่ได้ แต่ถ้าครบแล้ว โจทก์สามารถขอแก้ไขให้ชัดเจนยิ่งขึ้นได้ และอาจต้องนำมาตรา ๑๙๒ มาพิจารณาเกี่ยวกับการพิพากษาเกินคำขอหรือลงโทษในข้อที่โจทก์มิได้กล่าวในฟ้องด้วย เพราะเมื่อโจทก์ไม่ได้บรรยายฟ้องถึงข้อเท็จจริงในเรื่องใด แม้ข้อเท็จจริงนั้นจะปรากฏในทางพิเคราะห์ ศาลก็จะนำข้อเท็จจริงที่ปรากฏในทางพิเคราะห์มาลงโทษจำเลยไม่ได้ เพราะเป็นข้อที่โจทก์มิได้กล่าวในฟ้อง ต้องห้ามตามมาตรา ๑๙๒ วรรคหนึ่งตอนท้ายประกอบวรรคสี่ ดังนั้น นักศึกษาจะต้องทำความเข้าใจมาตรา ๑๕๘ (๕) โดยตรวจสอบองค์ประกอบความผิดที่โจทก์กล่าวในฟ้องว่าครบถ้วนหรือไม่

นอกจากอนุมาตรา ๕ แล้ว ในอนุมาตรา ๖ ของมาตรา ๑๕๘ ยังกำหนดว่าในคำขอท้ายฟ้องโจทก์จะต้องอ้างมาตราในกฎหมายซึ่งบัญญัติว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นความผิดด้วย ซึ่งแตกต่างจากคดีแพ่งที่โจทก์ไม่ต้องอ้างมาตราในคำขอท้ายฟ้อง และในอนุมาตรา ๗ คำฟ้องจะต้องลงลายมือชื่อโจทก์ ผู้เรียง ผู้เขียนหรือพิมพ์ฟ้อง โดยโจทก์ต้องลงลายมือชื่อด้วยตนเอง จะให้ทนายความลงชื่อแทนไม่ได้ เว้นแต่เป็นสามีภรรยา กันตามมาตรา ๔ ส่วนผู้เรียงอาจเป็นโจทก์เองหรือทนายความก็ได้ แต่ถ้าเป็นคนอื่นที่ไม่ใช่ทนายความหรือทนายความที่ขาดคุณสมบัติก็ไม่สามารถเป็นผู้เรียงได้

เมื่อพิจารณาแบบของคำฟ้องตามมาตรา ๑๕๘ แล้ว ต่อไปตามมาตรา ๑๖๑ บัญญัติให้ศาลชั้นต้นเป็นผู้ตรวจคำฟ้องของโจทก์ว่าถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ ซึ่งหากไม่ถูกต้อง ศาลมีอำนาจสั่งได้ ๓ ประการ คือ

๑. สั่งให้โจทก์แก้ฟ้องให้ถูกต้อง

๒. ยกฟ้อง

๓. สั่งไม่ประทับฟ้อง

แต่มาตรา ๑๖๑ ไม่ได้บัญญัติรายละเอียดไว้ว่ากรณีใดศาลจะสั่งให้โจทก์แก้ฟ้องหรือยกฟ้อง จึงต้องอาศัยแนวคำพิพากษาศาลฎีกาในการตีความ ส่วนการสั่งไม่ประทับฟ้องนั้นมักจะเป็นกรณีที่โจทก์ยื่นฟ้องผิดเขตอำนาจศาล ศาลจะสั่งไม่ประทับฟ้อง เช่น โจทก์ฟ้องคดีที่ความผิดเกิดขึ้นที่อำเภอวารนาวิาส จังหวัดสกลนคร แต่กลับไปยื่นฟ้องที่ศาลจังหวัดสว่างแดนดิน ศาลก็จะสั่งไม่ประทับฟ้อง

อีกกรณีหนึ่งคือ เมื่อพนักงานอัยการเป็นโจทก์ยื่นฟ้อง จะต้องนำตัวจำเลยมาส่งศาลพร้อมกับคำฟ้อง ถ้าไม่มีตัวจำเลยมาด้วย ศาลก็จะสั่งไม่ประทับฟ้อง ส่วนกรณีที่ศาลจะสั่งให้โจทก์แก้ฟ้องให้ถูกต้องนั้น มักจะเป็นความผิดพลาดเพียงเล็กน้อย เช่น โจทก์รีบร้อนยื่นฟ้องในวันสุดท้ายก่อน คดีขาดอายุความ แต่หลงลืมลงลายมือชื่อในคำฟ้อง กรณีเช่นนี้ศาลสั่งให้แก้ไขเพิ่มเติมให้ถูกต้องได้ ไม่ใช่ข้อผิดพลาดในสาระสำคัญ

อาจารย์เคยออกข้อสอบเกี่ยวกับการสั่งให้แก้ฟ้องกรณีคำฟ้องไม่ลงลายมือชื่อโจทก์เมื่อ ๒ ปีก่อน ซึ่งแต่เดิมในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ประชุมใหญ่ตั้งแต่ปี ๒๕๙๒ เคยวินิจฉัยว่า หากเป็นข้อผิดพลาดเช่นนี้ในศาลชั้นต้น ศาลจะสั่งให้โจทก์แก้ไขให้ถูกต้องได้ แต่ถ้าปรากฏในชั้นอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์จะต้องยกฟ้องไป เพราะเลยเวลาที่แก้ไขแล้ว

แต่ในปี ๒๕๖๖ ศาลฎีกาได้เปลี่ยนแนวใหม่ว่า แม้ศาลชั้นต้นจะพิพากษาไปแล้ว หากความปรากฏในชั้นอุทธรณ์ว่าฟ้องโจทก์ไม่ลงลายมือชื่อ ศาลอุทธรณ์สามารถส่งสำนวนให้ศาลชั้นต้นเรียกโจทก์มาลงลายมือชื่อให้ถูกต้อง แล้วส่งสำนวนกลับมาให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาต่อไปได้ เพราะเป็นเพียงข้อผิดพลาดเล็กน้อย ไม่ใช่สาระสำคัญ ทั้งไม่มีกรอบเวลากัดในการสั่งแก้ไขตามมาตรา ๑๖๑ แตกต่างจากกรณีที่โจทก์ยื่นคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมฟ้องเองตามมาตรา ๑๖๓ ซึ่งต้องทำก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา

แต่หากเป็นกรณีที่ศาลสั่งยกฟ้องเลย ซึ่งส่วนมากมักเป็นเรื่องที่ฟ้องของโจทก์ขาดองค์ประกอบความผิด แม้โจทก์จะขอแก้ไขฟ้องเองก็ทำไม่ได้ เพราะการแก้ไขเพิ่มเติมฟ้องจะต้องไม่ทำให้จำเลยเสียเปรียบในการต่อสู้คดี ดังนั้น เมื่อฟ้องของโจทก์ขาดองค์ประกอบความผิด ศาลเองก็สั่งให้แก้ไขไม่ได้ จึงต้องยกฟ้องสถานเดียว

ผลของการยกฟ้องเพราะฟ้องขาดองค์ประกอบความผิดตามมาตรา ๑๖๑ นี้ มิใช่เป็นการยกฟ้องเฉพาะตามมาตรา ๑๖๑ เท่านั้น แต่ถือว่าเป็นการยกฟ้องตามมาตรา ๑๘๕ ด้วย โดยถือว่าศาลเห็นว่าจำเลยมิได้กระทำความผิด เมื่อศาลวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดในคดีแล้ว โจทก์จะนำคดีนั้นหรือการกระทำเดียวกับคดีนั้นมาฟ้องจำเลยเป็นคดีใหม่ไม่ได้ ถือว่าเป็นฟ้องซ้ำต้องห้ามตามมาตรา ๓๙ ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ

ต่อมาในปี ๒๕๖๒ มีการแก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหลายมาตรา โดยเพิ่มมาตรา ๑๖๑/๑ เข้ามาใหม่ ซึ่งเป็นเรื่องโจทก์ฟ้องคดีโดยไม่สุจริต โดยมุ่งเน้นไปที่ราษฎรซึ่งเป็นโจทก์ ไม่ได้บัญญัติครอบคลุมถึงอัยการ หากปรากฏว่าโจทก์ฟ้องคดีโดยบิดเบือนข้อเท็จจริง ฟ้องกลั่นแกล้งจำเลย เอาเปรียบจำเลย หรือหวังผลอย่างอื่นยิ่งกว่าประโยชน์ที่พึงได้ตามกฎหมาย มาตรา ๑๖๑/๑ ให้อำนาจศาลยกฟ้องได้ตั้งแต่นั้นขึ้นตรวจคำฟ้อง แม้ฟ้องโจทก์นั้นจะไม่ขัดต่อกฎหมายก็ตาม หรือหากศาลสงสัยและเรียกพยานมาไต่สวนและได้ความว่าโจทก์ฟ้องคดีโดยไม่สุจริต ศาลก็ยกฟ้องได้

ในมาตรา ๑๖๑/๑ ที่แก้ไขเพิ่มเติมในปี ๒๕๖๒ นั้น ได้บัญญัติเกี่ยวกับการฟ้องคดีโดยไม่สุจริตของราษฎรซึ่งเป็นโจทก์ โดยศาลมีอำนาจยกฟ้องได้หากเห็นว่าโจทก์ฟ้องคดีโดยบิดเบือนข้อเท็จจริง ฟ้องกลั่นแกล้ง จำเลย เอาเปรียบจำเลย หรือหวังผลอย่างอื่นยิ่งกว่าประโยชน์ที่พึงได้ตามกฎหมาย แม้ฟ้องโจทก์จะถูกต้องตามกฎหมายก็ตาม ซึ่งต่างประเทศก็มีการรณรงค์ให้ศาลใช้มาตรการนี้เพิ่มมากขึ้น

สำหรับผลของการยกฟ้องโดยไม่สุจริตนั้น ห้ามเฉพาะราษฎรผู้เสียหายที่ถูกยกฟ้องนำคดีนั้นมาฟ้อง จำเลยในเรื่องเดียวกันอีก เป็นการยกฟ้องเพราะการฟ้องไม่สุจริตโดยไม่ได้พิจารณาในเนื้อหาความผิดของคดีเลย แต่ไม่ได้ห้ามพนักงานอัยการฟ้องคดีใหม่แต่อย่างใด

หลังจากศาลตรวจคำฟ้องแล้วเห็นว่าฟ้องถูกต้องและโจทก์ฟ้องโดยสุจริต กฎหมายจะแยกออกเป็น ๒ กรณี คือ คดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ กับคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์

สำหรับคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ มาตรา ๑๖๒ (๒) บัญญัติว่าศาลไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้อง เว้นแต่ศาลจะเห็นสมควรไต่สวนฟ้องก่อน ซึ่งในทางปฏิบัติศาลมักจะสั่งประทับฟ้องคดีที่อัยการเป็นโจทก์เกือบทั้งหมด โดยไม่เคยเห็นมีคดีที่ศาลสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องก่อนเลย เนื่องจากคดีที่พนักงานอัยการฟ้องนั้น ได้ผ่านกระบวนการสอบสวนมาโดยชอบจากพนักงานสอบสวนแล้วตามมาตรา ๑๒๐ มีการตรวจสอบพยานหลักฐานและข้อกฎหมายโดยพนักงานสอบสวนและอัยการ เมื่ออัยการมีความเห็นสั่งฟ้องและนำตัวผู้ต้องหามาฟ้องต่อศาล เมื่อศาลเห็นว่าฟ้องถูกต้อง จึงไม่จำเป็นต้องไปไต่สวนซ้ำอีก กระบวนพิจารณาจึงจะข้ามไปที่มาตรา ๑๗๒ เลยโดยอัตโนมัติ

ในทางกลับกัน คดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ มาตรา ๑๖๒ (๑) บัญญัติให้ศาลต้องไต่สวนมูลฟ้องก่อนเสมอ เพราะศาลชั้นต้นเป็นหน่วยงานแรกที่รับคำฟ้องของราษฎร จึงต้องทำหน้าที่ไต่สวนพยานหลักฐานของโจทก์ก่อนว่าคดีมีมูลความผิดหรือไม่ ซึ่งการไต่สวนมูลฟ้องตามมาตรา ๒ (๑๒) หมายถึง กระบวนการไต่สวนของศาลเพื่อวินิจฉัยว่าคดีมีมูลเป็นความผิดที่จำเลยถูกกล่าวหาหรือไม่ หากมีมูล ศาลก็จะประทับฟ้อง แต่หากไม่มีมูล ศาลก็อาจจะยกฟ้องหรือพิพากษายกฟ้องไปเลยตั้งแต่ชั้นไต่สวนมูลฟ้องได้

ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องจะมีเพียงโจทก์กับศาล ศาลจะเป็นผู้ไต่สวนพยานหลักฐานของโจทก์ว่ามีมูลความผิดหรือไม่ แต่มีข้อยกเว้นกรณีเดียวคือ หากในคดีนั้น พนักงานอัยการได้ฟ้องจำเลยในข้อหาเดียวกันมาก่อนแล้ว เมื่อศาลประทับฟ้องคดีที่อัยการเป็นโจทก์ไปแล้ว คดีที่ราษฎรฟ้องในข้อหาเดียวกัน ศาลก็ไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้องอีก แต่ถ้าเป็นคนละข้อหาและคดีหลังมีโทษหนักกว่าคดีก่อนที่อัยการฟ้อง เช่น อัยการฟ้องจำเลยข้อหาทำร้ายร่างกายสาหัสตาม ป.อ. มาตรา ๒๙๗ แต่ต่อมารัฐกรฟ้องจำเลยในข้อหาพยายามฆ่าผู้อื่นซึ่งมีโทษหนักกว่า ในกรณีนี้ศาลจะต้องไต่สวนมูลฟ้องใหม่ว่าคดีที่ราษฎรฟ้องมีมูลความผิดในเรื่องเจตนาหรือไม่ หากไม่มีมูลหรือเห็นว่าฟ้องเกินจริง ศาลก็อาจจะไม่ประทับฟ้องในข้อหาอันนั้นได้

เมื่อพิจารณาวิธีการไต่สวนมูลฟ้องตามมาตรา ๑๖๕ วรรคสาม ซึ่งเป็นหลักในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ ได้วางหลักคุ้มครองสิทธิของจำเลยว่าก่อนศาลประทับฟ้อง มิให้ถือว่าจำเลยอยู่ในฐานะเป็นจำเลย ดังนั้นศาลไม่อาจปฏิบัติต่อจำเลยในชั้นไต่สวนมูลฟ้องเหมือนกับจำเลยในชั้นพิจารณาได้ เช่น ออกหมายจับ หรือขังจำเลยไม่ได้ ตามมาตรา ๑๖๕ วรรคสามกำหนดให้ศาลสามารถไต่สวนมูลฟ้องลับหลังจำเลยได้ จำเลยจะมาศาล

หรือไม่ก็ได้ หากจำเลยมาที่ไต่สวนต่อหน้า แต่จะขังจำเลยระหว่างไต่สวนฟ้องไม่ได้ ทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองสิทธิของจำเลย

อย่างไรก็ตาม มาตรา ๑๖๕ วรรคสอง บัญญัติว่าในชั้นไต่สวนมูลฟ้องจำเลยไม่มีสิทธินำพยานเข้าสืบ แต่ไม่ตัดสิทธิจำเลยที่จะมีทนายความมาช่วยเหลือ แต่ในทางปฏิบัติจำเลยหลายคนไม่มีเงินจ้างทนายความ และรัฐก็ไม่ได้เข้าไปช่วยเหลือจำเลยในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง แต่ไปดูแลจำเลยเฉพาะในชั้นพิจารณาเท่านั้นตาม มาตรา ๑๗๓ ต่อมาเมื่อปี ๒๕๖๒ จึงได้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๖๕/๑ เพื่อเริ่มให้ความคุ้มครองสิทธิของจำเลยในการมีทนายความตั้งแต่วินิจฉัยไต่สวนมูลฟ้อง โดยแบ่งคดีเป็น ๒ ประเภท ได้แก่

๑. คดีอุกฉกรรจ์ที่มีโทษถึงประหารชีวิต หรือจำเลยเป็นผู้เยาว์ยังไม่บรรลุนิติภาวะ หากจำเลยไม่มีทนายความ ศาลต้องตั้งทนายความให้ แม้จำเลยจะบอกว่าไม่ต้องการก็ตาม ถือเป็นบทบังคับเด็ดขาด

๒. คดีอื่นที่มีโทษคดีอุกฉกรรจ์หรือจำเลยไม่ใช่ผู้เยาว์ กรณีนี้ตามมาตรา ๑๖๕/๑ วรรคสอง กำหนดว่าจำเลยมีสิทธิขอให้ศาลตั้งทนายความคอยให้ความช่วยเหลือ โดยมาตรา ๑๖๕/๑ วรรคสอง บัญญัติให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีให้ถามต่อไปว่าต้องการทนายความหรือไม่ หากต้องการศาลจะจัดหาให้ แต่ถ้าไม่ต้องการ ศาลก็ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้โดยชอบ

อย่างไรก็ตามในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง จำเลยไม่มีสิทธินำพยานเข้าสืบ แต่ไม่ตัดสิทธิที่จะมีทนายความมาช่วยเหลือในการซักค้านพยานโจทก์ เพราะการไต่สวนมูลฟ้องเป็นเรื่องระหว่างศาลกับโจทก์ที่ศาลจะไต่สวนว่าคดีมีมูลความผิดตามฟ้องหรือไม่ หรือจำเลยมีความผิดหรือไม่เท่านั้น แต่ตามมาตรา ๑๖๕/๒ ที่แก้ไขใหม่ในปี ๒๕๖๒ ได้พยายามเยียวยาการเสียเปรียบของจำเลยว่าในชั้นไต่สวนมูลฟ้องแม้จำเลยจะนำสืบพยานไม่ได้ แต่จำเลยอาจแถลงข้อเท็จจริง หรือข้อกฎหมายอันเป็นสาระสำคัญให้ศาลทราบเพื่อให้ศาลเห็นว่าคดีไม่มีมูลได้ โดยอาจยื่นคำแถลงเป็นหนังสือระบุถึงพยานบุคคล เอกสาร หรือวัตถุที่จะสนับสนุนคำแถลงได้ แต่ไม่ต้องถึงขั้นยื่นบัญชีระบุพยาน ซึ่งหากศาลเห็นว่ามิใช่เหตุผลเพียงพอ ศาลอาจเรียกพยานมาสืบในฐานะพยานศาลตามมาตรา ๒๒๘ ประกอบมาตรา ๑๗๑ ซึ่งไม่ใช่พยานของจำเลย และถ้าเห็นว่าคดีไม่มีมูลศาลก็อาจสั่งยกฟ้องได้

เมื่อศาลไต่สวนมูลฟ้องเสร็จแล้ว หากศาลเห็นว่าคดีไม่มีมูล ศาลจะสั่งไม่ประทับฟ้องและยกฟ้อง ซึ่งถือว่าศาลได้วินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดในความผิดที่ฟ้องแล้ว โจทก์จะนำการกระทำในเรื่องเดียวกันมาฟ้องจำเลยเป็นคดีใหม่ไม่ได้ เป็นฟ้องซ้ำต้องห้ามตามมาตรา ๓๙ (๔) โจทก์จึงต้องใช้สิทธิอุทธรณ์ฎีกา แต่มีข้อจำกัดตามมาตรา ๑๙๓ ทวิ ว่าถ้าความผิดที่ฟ้องมีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน ๓ ปีหรือปรับไม่เกิน ๖๐,๐๐๐ บาท ต้องห้ามมิให้อุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง แต่ถ้าโทษสูงกว่านั้น โจทก์สามารถอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ได้ แต่หากศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลชั้นต้นให้ยกฟ้อง โจทก์จะฎีกาต่อไม่ได้อีก เพราะมาตรา ๒๒๐ ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในคดีที่ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้องนั่นเอง ดังนั้น นักศึกษาจึงต้องจำให้ขึ้นใจ อ่านทบทวนให้แม่นยำ จึงจะสอบได้ผลดีครับ

มาตรา ๒๒๐ ได้บัญญัติห้ามคู่ความฎีกาทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายในคดีที่ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้อง ในทางกลับกัน หากศาลไต่สวนมูลฟ้องแล้วเห็นว่าคดีมีมูล จำเลยจะตกเป็นจำเลยและไม่สามารถอุทธรณ์คำสั่งศาลชั้นต้นที่ให้คดีมีมูลได้ เพราะคำสั่งดังกล่าวย่อมเด็ดขาดตามมาตรา ๑๗๐

วรรคหนึ่งตอนต้นมาตรา ซึ่งอาจารย์เอาไว้ออกข้อสอบในคราวนี้ แม้แต่ศาลอุทธรณ์ก็ไม่อาจล้มคำสั่งศาลชั้นต้นที่สั่งว่าคดีมีมูลได้อีก

เมื่อศาลประทับฟ้องว่ามีมูลแล้ว ในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้อง ราษฎรไม่มีหน้าที่ต้องนำตัวจำเลยมาส่งศาลพร้อมคำฟ้อง แต่เป็นหน้าที่ของศาลเองที่ต้องดำเนินการเอาตัวจำเลยมาเข้าสู่การพิจารณาตามขั้นตอนในมาตรา ๑๖๗-๑๖๙ โดยศาลจะออกหมายเรียกจำเลยมาเพื่อสอบถามคำให้การว่าจะรับหรือปฏิเสธตามมาตรา ๑๗๒ วรรคสอง หากจำเลยไม่มาตามหมายเรียก ศาลก็จะออกหมายจับ แต่ถ้าจับตัวไม่ได้จนพ้นอายุความ ศาลก็ต้องจำหน่ายคดีไป แต่ถ้าจำเลยมาศาลตามหมายเรียก ศาลมีอำนาจสั่งขังจำเลยระหว่างพิจารณาตามมาตรา ๘๘ ได้ ต่างจากในชั้นไต่สวนมูลฟ้องก่อนประทับฟ้องที่ศาลขังจำเลยไม่ได้ เพราะยังไม่ตกเป็นจำเลย

จากนั้นกระบวนการพิจารณาจะเริ่มที่มาตรา ๑๗๒ แต่ก่อนหน้านั้นศาลต้องสอบถามเรื่องนายความตามมาตรา ๑๗๓ วรรคหนึ่งและวรรคสองก่อน ซึ่งหากเป็นคดีที่มีโทษประหารชีวิตหรือจำเลยอายุไม่เกิน ๑๘ ปี หากจำเลยไม่มีนายความ ศาลต้องตั้งทนายให้ แต่ถ้าเป็นคดีอื่นที่มีโทษน้อยกว่านั้น ศาลจะถามจำเลยว่ามีทนายหรือไม่ ถ้าไม่มีจะถามต่อว่าต้องการหรือไม่ ถ้าต้องการก็ตั้งให้ แต่หากไม่ต้องการก็ไม่ต้องตั้ง

เมื่อสอบถามเรื่องทนายเสร็จแล้ว จึงย้อนกลับไปสู่มาตรา ๑๗๒ ซึ่งเมื่อโจทก์และจำเลยมาศาล ศาลจะอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง แล้วสอบถามจำเลยว่าได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ ถ้าจำเลยปฏิเสธ ศาลก็จะถามต่อว่าจำเลยจะให้การต่อสู้ประการใดบ้าง แล้วศาลก็จะจดบันทึกคำให้การนั้นไว้ แต่หากจำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้องโจทก์ทุกประการ ตามมาตรา ๑๗๖ กำหนดว่าหากจำเลยให้การรับสารภาพในชั้นพิจารณา ศาลจะพิพากษาโดยไม่สืบพยานต่อไปก็ได้ ซึ่งในทางปฏิบัติคืออาญาที่ขึ้นสู่ศาลประมาณ ๘๐% จำเลยจะให้การรับสารภาพ โดยเฉพาะคดีที่จำเลยจนมุมต่อพยานหลักฐาน เช่น คดีขับรถบรรทุกน้ำหนักเกินอัตรา หรือคดีเล่นพนัน ที่ตำรวจจับได้คาตาขณะกำลังเล่นการพนัน จำเลยก็จะให้การรับสารภาพเกือบทั้งหมด มีเพียงราว ๒๐% ที่จำเลยให้การปฏิเสธและต่อสู้คดีต่อไป

ในคดีที่จำเลยให้การรับสารภาพ ศาลสามารถพิพากษาลงโทษจำเลยโดยไม่ต้องสืบพยานหลักฐานต่อไปก็ได้ แต่ไม่ได้เป็นบทบังคับเด็ดขาดว่า ถ้าจำเลยรับสารภาพแล้วศาลจะต้องลงโทษจำเลยเสมอไป ถ้าจำเลยรับสารภาพแล้ว แต่ศาลเกิดความสงสัยว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิดจริง ศาลก็อาจจะสั่งให้สืบพยานต่อไปก็ได้ แต่ถ้าหากคดีนั้นเป็นคดีอุกฉกรรจ์ คือเป็นคดีที่มีอัตราโทษอย่างต่ำตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกตั้งแต่ ๕ ปีขึ้นไป หรือโทษสถานหนักกว่านั้น เช่น โทษประหารชีวิต แม้จำเลยรับสารภาพ ศาลจะตัดสินลงโทษจำเลยโดยอาศัยคำรับสารภาพของจำเลยอย่างเดียวไม่ได้ เพราะจำเลยอาจจะรับสารภาพว่าได้กระทำความผิดไป โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็ได้ หรือจำเลยไม่ได้กระทำความผิดเลย แต่จำเลยเข้าใจว่าตนเองผิดก็รับสารภาพไป

ในกรณีเช่นนี้ กฎหมายให้ศาลมีหน้าที่ที่จะต้องตรวจสอบพยานหลักฐานของโจทก์ก่อนว่า จำเลยได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ โจทก์จะต้องนำพยานมาสืบประกอบคำรับสารภาพของจำเลยว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง โดยศาลยังมีหน้าที่ที่จะต้องค้นหาความจริงว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ ถ้าโจทก์นำสืบประกอบคำรับสารภาพของจำเลย แล้วปรากฏว่าฝ่ายจำเลยซักค้านพยานโจทก์หมดเลย ศาลก็ยกฟ้องโจทก์ได้ ซึ่งมีหลายคดีที่ศาลยกฟ้องโจทก์เพราะพยานโจทก์ไม่พอฟังว่าจำเลยมีความผิด ดังนั้น ในคดีที่จำเลยอาจถูกลงโทษ

ประหารชีวิต ศาลจะต้องตรวจสอบคดีให้ละเอียดรอบคอบ เปรียบเหมือนกับการเป็นตำรวจที่ต้องเคยมีประสบการณ์วิสามัญฆาตกรรมคนร้ายมาก่อน จึงจะถือว่าเป็นตำรวจที่สมบูรณ์ ดังนั้น ในคดีอุกฉกรรจ์ โจทก์ต้องสืบพยานประกอบคำรับสารภาพของจำเลยให้ฟังได้ว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง ศาลจึงจะลงโทษได้

แต่ถ้าหากจำเลยให้การปฏิเสธ ศาลอาจจะกำหนดให้มีการตรวจพยานหลักฐานก่อนเริ่มสืบพยานได้ตามมาตรา ๑๗๓/๑ เมื่อตรวจพยานหลักฐานเสร็จแล้ว ศาลก็จะกำหนดวันสืบพยานโจทก์และสืบพยานจำเลยซึ่งในคดีแพ่ง ศาลจะให้สืบพยานโจทก์หรือจำเลยก่อนก็ได้แต่ศาลเห็นสมควร แต่ในคดีอาญา กฎหมายได้ลอกศสเปคไว้ในมาตรา ๑๗๔ ว่า ในคดีอาญา เมื่อจำเลยให้การแล้ว โจทก์จะต้องนำพยานเข้ามาสืบก่อนเสร็จแล้วจึงให้จำเลยสืบพยานแก่ บางครั้งจำเลยอยากจะสืบพยานก่อนโจทก์ เพื่อต้องการพิสูจน์ว่าตนเป็นผู้บริสุทธิ์ ไม่มีมลทินหม่อมองใดๆ ทั้งสิ้น แต่จำเลยจะขอสืบพยานก่อนโจทก์ไม่ได้ ถ้ากฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ แต่ในบางกรณีที่กฎหมายอนุญาตให้ทำได้ เช่น พยานจำเลยอาจจะเจ็บป่วยใกล้ตายแล้ว จำเลยสามารถขอสืบพยานล่วงหน้าได้ตามมาตรา ๑๗๓/๒ วรรคสอง แต่โดยหลักทั่วไปแล้ว โจทก์ต้องสืบพยานก่อนจนเสร็จ แล้วจำเลยจึงสืบพยานแก่ ถ้าจำเลยอยากจะสืบพยานก่อนโจทก์ เนื่องจากใจร้อน ศาลก็จะห้ามไม่ให้ทำ เพราะยังไม่ถึงเวลา เปรียบเสมือนการทำข้อสอบ ถ้าเรายังไม่ถึงเวลาสอบแต่เราใจร้อนอยากจะลงมือทำข้อสอบทันที โดยไม่รอให้ถึงเวลาสอบตามที่กำหนด ก็จะเป็นการฝ่าฝืนกฎกติกาที่ทางสนามสอบได้กำหนดไว้ เราต้องปฏิบัติตามกติกาที่มีการกำหนดไว้

เมื่อสืบพยานโจทก์และจำเลยเสร็จแล้ว ก็ถึงเวลาที่ศาลจะพิพากษาคดี ไม่ว่าจะผ่านทางฝ่ายโจทก์หรือจำเลย ต่างก็มุ่งหวังจะได้รับการพิพากษาที่เป็นคุณแก่ฝ่ายตน ตามมาตรา ๑๘๕ ถ้าโจทก์ต้องการให้ลงโทษจำเลย ก็จะอ้างมาตรา ๑๘๕ วรรคสอง แต่ถ้าจำเลยต้องการให้ยกฟ้อง ก็จะอ้างมาตรา ๑๘๕ วรรคหนึ่ง

มาตรา ๑๘๕ วรรคหนึ่ง ถ้าศาลเห็นว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่มีความผิด หรือคดีขาดอายุความ หรือมีเหตุตามกฎหมายที่จำเลยไม่ควรต้องรับโทษ ศาลก็จะยกฟ้องโจทก์และปล่อยตัวจำเลยไป จำเลยจึงต้องการให้ศาลวินิจฉัยตามมาตรานี้ ส่วนโจทก์ก็จะมุ่งหวังให้ศาลพิพากษตามมาตรา ๑๘๕ วรรคสอง คือ ถ้าโจทก์สามารถสืบพยานให้เห็นว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงและไม่มีเหตุยกเว้นโทษตามกฎหมาย ศาลก็จะลงโทษจำเลยตามความผิดนั้น

แต่ศาลจะลงโทษเกินคำขอของโจทก์ไม่ได้ เช่น ถ้าโจทก์ฟ้องว่าจำเลยหมิ่นประมาทผู้เสียหายผ่านทางอินเทอร์เน็ต ศาลจะไปลงโทษจำเลยฐานลักทรัพย์ไม่ได้ เพราะเป็นคนละฐานความผิด โจทก์ไม่ได้กล่าวอ้างมาในคำฟ้อง หรือถ้าโจทก์ฟ้องว่าจำเลยลักทรัพย์ แต่สืบพยานได้ความว่าจำเลยไม่ได้ลักทรัพย์ แต่จำเลยไปทำร้ายร่างกายผู้เสียหายจนบาดเจ็บ ศาลก็จะลงโทษฐานทำร้ายร่างกายไม่ได้ ดังนั้น ศาลจะลงโทษจำเลยในความผิดที่โจทก์ไม่ได้ฟ้องมาไม่ได้ เพราะบทบัญญัติในมาตรา ๑๘๕ อยู่ภายใต้บังคับของมาตรา ๑๙๒ ที่ว่า ศาลจะตัดสินลงโทษเกินคำขอ หรือนอกเหนือจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำฟ้องไม่ได้ หลังจากที่ศาลชั้นต้นตัดสินแล้ว หากคู่ความไม่พอใจคำพิพากษา ก็สามารถยื่นอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาของศาลชั้นต้นได้ แต่ก่อนจะถึงชั้นอุทธรณ์ ขออธิบายหลักเกณฑ์ทั่วไปเรื่องการพิจารณาคดีอาญาสักเล็กน้อย

ในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง มาตรา ๑๗๑ ได้บัญญัติให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการพิจารณาคดีมาใช้บังคับแก่การไต่สวนมูลฟ้องโดยอนุโลม เช่น ในชั้นพิจารณาตามมาตรา ๑๗๒ ศาลจะพิจารณาคดีโดยเปิดเผย และอาจพิจารณาต่อหน้าจำเลยหรือไม่ก็ได้ ขึ้นอยู่กับรูปคดีของแต่ละเรื่อง ถ้าเป็นคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ยื่นฟ้อง ศาลสามารถพิจารณาลับหลังจำเลยได้ ตามมาตรา ๑๖๕ วรรคสาม ในชั้นพิจารณาเองก็เช่นเดียวกัน มาตรา ๑๗๓/๒ และมาตรา ๑๘๑ ได้บัญญัติให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๑๖๖ ว่าด้วยกรณีโจทก์ไม่มาศาลตามกำหนดนัดมาใช้บังคับแก่การพิจารณาโดยอนุโลมด้วย ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องนั้น มาตรา ๑๗๑ ยังได้บัญญัติให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการพิจารณาคดีมาใช้บังคับแก่การไต่สวนมูลฟ้องโดยอนุโลม ดังนั้น ถ้าหากในวันตรวจพยานหลักฐาน โจทก์ไม่มาศาล ศาลก็สามารถยกฟ้องได้ เช่นเดียวกับในชั้นพิจารณาสืบพยานโจทก์ ถ้าโจทก์ไม่มาศาล ศาลก็สามารถยกฟ้องได้เช่นกัน

แต่ประเด็นปัญหาที่น่าคิดก็คือ ถ้าหากในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง โจทก์ฟ้องว่าจำเลยลักทรัพย์ แต่ในการไต่สวนได้ความว่าจำเลยยกยกทรัพย์ ศาลจะสั่งว่าคดีมีมูลฐานยกยกทรัพย์ได้หรือไม่ จะนำบทบัญญัติว่าด้วยคำพิพากษาและคำสั่งศาลชั้นต้นตั้งแต่มาตรา ๑๘๒ ถึงมาตรา ๑๙๒ มาใช้ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องได้หรือไม่

เรื่องนี้กฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ชัดเจน แต่เราต้องจำหลักไว้ว่า บทบัญญัติว่าด้วยคำพิพากษาและคำสั่งศาลชั้นต้นตั้งแต่มาตรา ๑๘๒ ถึงมาตรา ๑๙๒ นั้น เป็นบทบัญญัติทั่วไปที่ใช้ได้ทั้งในชั้นไต่สวนมูลฟ้องและชั้นพิจารณา โดยไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายบัญญัติแยกเฉพาะ เพราะถือว่าเป็นกฎหมายที่ใช้โดยทั่วไป เราสังเกตได้จากมาตราแรกคือมาตรา ๑๘๒ ที่บัญญัติไว้เฉพาะในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง ว่าคดีที่อยู่ในระหว่างไต่สวนมูลฟ้อง ถ้ามีคำร้องระหว่างพิจารณาคดีขึ้นมา ให้ศาลสั่งตามที่เห็นสมควร ดังนั้น จึงถือได้ว่าบทบัญญัติว่าด้วยคำพิพากษาและคำสั่งศาลชั้นต้นนั้นใช้ได้ทั้งในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง

ยกตัวอย่างคดีหนึ่งที่เคยออกข้อสอบไปแล้ว เป็นเรื่องที่ราษฎรเป็นโจทก์ยื่นฟ้อง จึงต้องไต่สวนมูลฟ้องก่อน แล้วศาลจึงจะมีคำสั่งว่าคดีมีมูลหรือไม่มีมูลอย่างไร โดยฝ่ายโจทก์ซึ่งเป็นสามีได้ฟ้องว่าจำเลยซึ่งเป็นภริยาที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรส ในระหว่างที่อยู่กินกันฉันสามีภริยา จำเลยได้ลักเงินของโจทก์ไปทั้งหมด ๗ ครั้ง รวมเป็นเงิน ๗๐๐,๐๐๐ กว่าบาท ขอให้ลงโทษฐานลักทรัพย์

ศาลชั้นต้นไต่สวนมูลฟ้องแล้วได้ความว่า ระหว่างที่จำเลยอยู่กินฉันสามีภริยากับโจทก์ โจทก์และจำเลยได้ใช้จ่ายเงินร่วมกัน จำเลยจึงเป็นผู้ครอบครองดูแลทรัพย์สินของโจทก์ เมื่อจำเลยเอาทรัพย์สินของโจทก์ในขณะที่ตนครอบครองอยู่ไปโดยทุจริต จึงเป็นความผิดฐานยกยก ไม่ใช่ลักทรัพย์ ดังนั้น จึงมีประเด็นปัญหาว่า ศาลจะสั่งว่าคดีมีมูลในความผิดฐานยกยกได้หรือไม่ หรือต้องยกฟ้อง ซึ่งหลายคนเห็นว่า ศาลไม่สามารถสั่งว่าคดีมีมูลฐานยกยกได้ เพราะโจทก์ฟ้องในความผิดฐานลักทรัพย์ แต่การไต่สวนได้ความว่าเป็นการยกยก ซึ่งเป็นคนละฐานความผิดกัน ศาลจึงต้องยกฟ้องเท่านั้น ไม่สามารถสั่งว่าคดีมีมูลฐานยกยกได้

แต่ศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้ว่า แม้โจทก์จะไม่ได้กล่าวถึงการกระทำของจำเลยในความผิดฐานยกยกมาในคำฟ้อง แต่ข้อแตกต่างระหว่างการกระทำผิดฐานลักทรัพย์กับฐานยกยกนั้นเป็นเพียงรายละเอียด ซึ่งมาตรา ๑๙๒ วรรคสาม ถือว่าไม่ใช่ข้อสาระสำคัญ และการที่คดีได้ความว่าเป็นเรื่องการยกยก ก็เป็นเรื่องที่

เกี่ยวข้องกับการลงโทษจำเลย ดังนั้น ศาลชั้นต้นจึงชอบที่จะมีคำสั่งว่าคดีมีมูลในความผิดฐานยกฟ้องได้ ไม่จำเป็นต้องยกฟ้อง เพราะสามารถนำบทบัญญัติในมาตรา ๑๙๒ มาใช้โดยอนุโลมในชั้นไต่สวนมูลฟ้องได้ด้วย

นอกจากนี้ ในชั้นอุทธรณ์ มาตรา ๒๑๕ ยังบัญญัติให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการพิจารณาและคำพิพากษา และคำสั่งศาลชั้นต้นมาใช้บังคับในชั้นอุทธรณ์โดยอนุโลม โดยในชั้นอุทธรณ์ไม่จำเป็นต้องบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการพิจารณาและคำพิพากษาซ้ำอีก

ยกตัวอย่างเช่น ถ้าศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจำเลยฐานฆ่าผู้ตายโดยเจตนา แล้วจำเลยอุทธรณ์ แต่ศาลอุทธรณ์เห็นว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด ศาลอุทธรณ์ก็สามารถใช้อำนาจตามมาตรา ๑๘๕ วรรคหนึ่ง ได้ โดยอาศัยมาตรา ๒๑๕ เป็นสะพานเชื่อมนำมาตรา ๑๘๕ มาใช้ในชั้นอุทธรณ์โดยอนุโลมได้ ในชั้นฎีกาก็เช่นเดียวกัน มาตรา ๒๒๕ บัญญัติให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการพิจารณาและคำพิพากษาและคำสั่งศาลชั้นอุทธรณ์มาใช้บังคับในชั้นฎีกาโดยอนุโลมเช่นกัน ถ้าศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจำเลย ศาลอุทธรณ์ก็พิพากษายืนตามศาลชั้นต้น แต่จำเลยยังฎีกา ถ้าศาลฎีกาเห็นว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด ศาลฎีกาก็สามารถพิพากษายกฟ้องได้ โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๑๘๕ วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา ๒๑๕ และมาตรา ๒๒๕ โดยใช้มาตรา ๒๑๕ เป็นสะพานเชื่อมไปยังชั้นอุทธรณ์ และใช้มาตรา ๒๒๕ เชื่อมต่อจากชั้นอุทธรณ์มาสู่ชั้นฎีกา

ดูตัวอย่างจากคำพิพากษาฎีกาที่ ๕๓๒/๒๕๖๗ คดีนี้โจทก์ได้ฟ้องว่าจำเลยได้จับใบดำใบแดง แล้วได้ใบแดงเป็นทหารกองเกิน และเมื่อถึงวันที่ต้องเข้ารับราชการเป็นทหารกองประจำการตามหมายเรียก จำเลยก็หลบหนีไม่ยอมเข้ารับราชการ ขอให้ลงโทษตาม พ.ร.บ.รับราชการทหาร **จำเลยรับสารภาพ** ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำคุก ๑ ปี แต่โทษจำคุกให้รอการลงโทษไว้ ๒ ปี โจทก์อุทธรณ์ขอให้ลงโทษจำคุกโดยไม่รอลงอาญา แต่ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลชั้นต้น

จำเลยจึงฎีกา ศาลฎีกาเห็นว่า ที่จำเลยไม่ไปเข้ารับราชการตามหมายเรียกนั้น เป็นเพราะในขณะนั้นจำเลยถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำกลางสมุทรปราการ จำเลยไม่สามารถออกจากเรือนจำได้ เพราะจำเลยไม่มีเหตุที่จะออกมาได้ หากออกมาก็จะเป็นการแหกคุก ซึ่งจำเลยไม่อาจทำได้ จำเลยติดคุกอยู่ในเรือนจำ จึงไม่สามารถเข้ารับราชการทหารกองประจำการได้ ศาลฎีกาจึงวินิจฉัยว่า จำเลยไม่ได้ตั้งใจหรือมีเจตนาหลบหนีที่จะไม่เข้ารับราชการทหารกองประจำการ จึงไม่มีความผิดตามฟ้อง **คำพิพากษาฎีกานี้ได้อธิบายว่า แม้จำเลยรับสารภาพ แต่ศาลฎีกาก็มีอำนาจพิพากษายกฟ้องได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๘๕ วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา ๒๑๕ และมาตรา ๒๒๕** ศาลฎีกาจึงพิพากษากลับให้ยกฟ้อง

นี่คือบทบัญญัติทางกฎหมายที่อาจารย์ต้องการนำเสนอให้นักศึกษาฟังในช่วงแรก หลังจากที่ฟังการบรรยายในช่วงนี้จบแล้ว ในการเรียนการสอนครั้งหน้าในวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน เวลาประมาณ ๑๐.๐๐ น. อาจารย์จะเริ่มบรรยายตั้งแต่มาตรา ๑๕๗ ซึ่งเป็นมาตราแรก ไล่ไปจนถึงมาตราสุดท้ายคือมาตรา ๒๒๕

อาจารย์ขอให้นักศึกษาศึกษากฎหมายทุกมาตราอย่างละเอียด โดยไม่ควรข้ามแม้แต่มาตราเดียว และไม่จำเป็นต้องเก่งหรือจำได้ทุกมาตรา สำหรับวันนี้ขอยุติการบรรยายไว้เพียงเท่านี้ แล้วพบกันใหม่ในคาบเรียนหน้า สวัสดีครับ

สรุปโดย a๐๕/ตรวจทานโดย p๑๑